

Suuri valiokunta

Valtioneuvoston selvitys: Ehdotus neuvoston asetukseksi eräiden kalakantojen ja kalakantaryhmien Itämerellä sovellettavien kalastusmahdollisuuksien vahvistamisesta vuodeksi 2024 ja asetuksen (EU) 2023/194 muuttamisesta tiettyjen muilla vesillä sovellettavien kalastusmahdollisuuksien osalta

Valtioneuvostolle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvosto on toimittanut eduskuntaan perustuslain 97 §:n mukaisen E-kirjelmän: Ehdotus neuvoston asetukseksi eräiden kalakantojen ja kalakantaryhmien Itämerellä sovellettavien kalastusmahdollisuuksien vahvistamisesta vuodeksi 2024 ja asetuksen (EU) 2023/194 muuttamisesta tiettyjen muilla vesillä sovellettavien kalastusmahdollisuuksien osalta (E 30/2023 vp).

Lausunnot

Asiasta on annettu suurelle valiokunnalle seuraavat lausunnot:

- maa- ja metsätalousvaliokunta MmVL 5/2023 vp
- ympäristövaliokunta YmVL 8/2023 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- ministeri Sari Essayah
- kalatalousneuvos Risto Lampinen, maa- ja metsätalousministeriö
- erityisasiantuntija Kari Valonen, Suomen pysyvä edustusto Euroopan unionissa

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- ympäristöministeriö
- Luonnonvarakeskus
- Varsinais-Suomen liitto
- Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry
- Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry
- Kalatalouden Keskusliitto
- WWF Suomi
- Tornio-Muoniojokiseura ry

Valiokunnan lausunto SuVL 4/2023 vp

- Suomen luonnonsuojeluliitto ry

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus ja valtioneuvoston kanta

Kansainvälinen merentutkimusneuvosto (ICES) antoi suosituksen Itämeren suurimmista sallituista saalista vuodelle 2024 eli EU:n kokonaiskiintiöstä (TAC) 31.5.2023. Tämän jälkeen komissio antoi näiden suositusten ja jäsenmaiden kanssa käytyjen neuvottelujen perusteella 28.8.2023 ehdotuksensa Itämeren kalastuskiintiöistä.

Komissio on ICES:n tieteellisestä neuvosta poiketen ehdottanut, että silakan kohdennettu kalastus kielletäisiin Pohjanlahdella sekä Itämeren pääaltaalla ja Suomen lahdella. Silakan pyynnille vahvistettaisiin komission ehdotuksessa myöhemmin sivusaaliskiintiö sen jälkeen, kun silakan sivusaaliista kilohailin ja muussa kalastuksessa on saatu ICES:ltä pyydetyt lisätiedot. Komissio esittää myös lohenkalastuksen kieltämistä pohjoisella Itämerelle, Saaristomerellä, Ahvenanmaalla, Selkämerellä ja Merenkurkussa.

ICES on suositellut vuosille 2022 ja 2023 lohenkalastuksen sulkemista Itämeren pääaltaan alueella Baltian maiden lohikantojen heikon tilan takia. Vuodelle 2024 ICES suosittelee lohenkalastuksen sulkemista pääaltaan lisäksi myös Saaristomerellä, Ahvenanmerellä ja Selkämerellä (osa-alueet 29N ja 30), koska Ruotsissa olevan, Selkämereen laskevan Ljungan-joen lohikannan tila on heikentynyt kriittistä kynnyksarvoa huonommaksi. ICES:n suosituksen mukaan lohen kalastus olisi näin ollen sallittu vain Perämeren rannikolla (osa-alue 31) toukokuun alun ja loka-kuun lopun välisenä aikana. Suosituksen mukainen kokonaiskiintiö olisi 60 000 lohta. Suositus koskee sekä kaupallista että vapaa-ajankalastusta. Komission ehdotus pääaltaan ja Pohjanlahden säätelyratkaisuksi vuodelle 2024 on muutoin ICES:n suosituksen mukainen, mutta Saaristomeren, Ahvenanmeren ja Selkämeren alueella olisi komission ehdotuksen mukaan mahdollista jatkaa rajoitettua lohen vapaa-ajankalastusta, ja kokonaiskiintiö olisi 53 967 lohta.

Valtioneuvoston kanta

Suomi kannattaa Itämeren kalastusmahdollisuuksien vahvistamista vuodelle 2024 siten, että kalakantoja hyödynnetään kestävästi enimmäistuottoa (Maximum Sustainable Yield, MSY) koskevan EU:n yhteisen kalastuspolitiikan tavoitteiden mukaisesti. Kalastusmahdollisuudet tulee siten vahvistaa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen 2016/1139 Itämeren turska-, silakka- ja kilohailikantoja ja näitä kantoja hyödyntäviä kalastuksia koskevan monivuotisen suunnitelman ja ICES:n niitä koskevan uusimman tieteellisen neuvon perusteella.

Valtioneuvoston kannan yksityiskohtainen sisältö ilmenee valtioneuvoston E-kirjelmässä E 30/2023 vp.

Valiokunnan lausunto SuVL 4/2023 vp

Ahvenanmaan maakunnan hallituksen kanta

Ahvenanmaan maakunnan hallitus tukee valtioneuvoston E-kirjelmässä (E 30/2023 vp) esitettyjä kantoja.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

(1) Suuri valiokunta ottaa tässä lausunnossaan erityisesti kantaa komission esityksiin silakan kokonaiskiintiöksi sekä Itämeren pääaltaan ja Pohjanlahden lohen kokonaiskiintiöksi. Muilta osin suuri valiokunta viittaa asiassa suurelle valiokunnalle annettuihin maa- ja metsätalousvaliokunnan (YmVL 5/2023 vp) ja ympäristövaliokunnan (YmVL 8/2023 vp) lausuntoihin.

(2) Suuri valiokunta toteaa, että Itämeren kalastusmahdollisuudet on vahvistettava EU:n yhteisen kalastuspolitiikan kestävästä enimmäistuotosta koskevan periaatteen ja asetuksen N:o 2016/1139 (asetus Itämeren turska-, silakka- ja kilohailikantoja ja näitä kantoja hyödyntäviä kalastuksia koskevasta monivuotisesta suunnitelmasta) mukaisesti sekä kansainvälisen merentutkimusneuvosto ICES:n tieteelliseen neuvon perustuen. Kuten erikoisvaliokunnat toteavat, ICES:n tieteellinen neuvo muodostaa kestävä pohjan kalastusmahdollisuuksien vahvistamiselle, joten on tärkeää jatkaa johdonmukaista tukeutumista siihen. Kalastusta ohjaa myös edellä mainitulla asetuksella vahvistettu monivuotinen suunnitelma, joka sisältää säännöksiä siitä, miten EU:n kokonaiskiintiöt tulee asettaa erilaisissa tilanteissa kalakantojen tilan mukaan.

(3) Suuri valiokunta katsoo valtioneuvoston ja maa- ja metsätalousvaliokunnan sekä ympäristövaliokunnan tavoin, että komission ehdotukselle Pohjanlahden, Itämeren pääaltaan ja Suomenlahden silakan kohdennetun kalastuksen kieltämiseksi ei ole ICES:n mukaan perusteita, se poikkeaa vakiintuneesta käytännöstä ja oikeudellisesta tulkinnasta ja se voidaan katsoa suhteettomaksi, vaikkakin heikentyneellä silakkakannalla on todennäköisesti yhteys myös romahtaneeseen lohikantaan silakan ollessa myös lohen ravintoa. Ehdotuksessa ei ole asianmukaisesti otettu huomioon ICES:n tieteellistä varovaisuusperiaatteeseen pohjaavaa neuvoa, eikä ICES:n tieteellisen neuvon valmistumisen jälkeen saatuja uusimpia tietoja silakan kuntokertoimen parantumisesta syksyn 2022 jälkeen. Suuri valiokunta pitää välttämättömänä, että kalastuskiintiöitä asetettaessa otetaan huomioon ajantasainen tutkimustieto.

(4) Maa- ja metsätalousvaliokunnan tavoin suuri valiokunta katsoo, että poiketessaan ICES:n tieteellisestä neuvosta komission olisi tullut kyetä esittämään poikkeamiselle riittävät luonnontieteelliset ja oikeudelliset perusteet sekä arvio ehdotuksen vaikutuksista. Suuren valiokunnan saaman selvityksen mukaan, mikäli komission ehdotus silakan kalastuksen kohdennetusta kieltämisestä hyväksyttäisiin, sillä olisi vakavia kielteisiä vaikutuksia sekä sosiaalisesti ja taloudellisesti että myös huoltovarmuuden ja Itämeren tilan kannalta. Silakka on merialueen taloudellisesti merkittävin kalalaji, ja kalastuskielto kohdistuisi erittäin haitallisesti silakan elintarvikekäyttöön liittyvään elinkeinotoimintaan tehden toiminnan käytännössä mahdottomaksi. Silakan kalastuskielto vaikeuttaisi myös Itämeren ravinnepäästöjen vähentämiseksi tehtävää työtä.

Valiokunnan lausunto SuVL 4/2023 vp

(5) Edellä esitetystä seuraa, että suuri valiokunta pitää perusteltuna valtioneuvoston tavoitetta vahvistaa Pohjanlahden silakkakannan vuoden 2024 TAC tieteellisen neuvon mukaisesti 48 824 – 63 049 tonniin.

(6) Itämeren pääaltaan ja Pohjanlahden lohen osalta suuri valiokunta pitää maa- ja metsätalousvaliokunnan ja ympäristövaliokunnan lailla perusteltuna valtioneuvoston tavoitetta edistää ICES:n tieteelliseen neuvoon perustuen sellaista ratkaisua, jossa vuosiksi 2022 ja 2023 vahvistetuja lohen kalastusta koskevia kalastusrajoituksia ja teknisiä kalastussääntöjä jatketaan myös vuonna 2024 ja lohenkalastusta täsmäsäännellään ajallisesti ja alueellisesti Ljungan-joen lohikannan nopean elpymisen tukemiseksi. Suuri valiokunta kiinnittää kuitenkin valtioneuvoston huomioita valiokunnalle asiantuntijakuulemisessa esitettyyn näkemykseen siitä, että tämä rajoitus ei tulisi riittävästi vahvistamaan Ljungan-joen vaelluskalakantaa. Kalastuskiintiöitä asetettaessa on huomioitava myös ajantasaisin tieteellinen tieto lohen erittäin heikosta noususta Tornionjokeen ja Simojokeen vuonna 2023 kutuvaltioperiaatteen ja varovaisuusperiaatteen edellyttämällä tavalla, mikäli lohen vaelluskanta halutaan turvata. Toimenpiteitä asetettaessa ja kalastuksen sääntelyssä tulee kohdella kaupallista ja vapaa-ajan kalastusta tasapuolisesti eri kalastusmuotojen erityispiireet huomioiden.

(7) Edellä esitetystä seuraa, että suuri valiokunta pitää perusteltuna valtioneuvoston tavoitetta pienentää vuoden 2024 TAC:ia kaupalliselle kalastukselle 50 000 loheksi komission esittämän 53 967 lohen sijaan.

(8) Suuren valiokunnan saaman selvityksen mukaan valtioneuvoston hakee sellaista neuvottelutulosta, jossa pohjoisella Itämerellä, Ahvenanmerellä, Saaristomerellä ja Pohjanlahdella (leveyspiirin 59 30'N pohjoispuolella osa-alueilla 29N, 30 ja 31) voitaisiin neljän merimailin sisäpuolella kalastaa lohta kohdennetusti kutuvaelluksen aikana (toukokuun alun ja elokuun lopun välisenä aikana). Erikoisvaliokunnat toteavat, että lohi on rannikon kalastajille keskeinen saalislaji ja muunlainen ratkaisu rajoittaisi pääosan lohen vapaa-ajan kalastuksesta Suomen merialueilla ja sillä olisi myös merkittäviä välillisiä vaikutuksia kalastuksesta riippuvaiseen elinkeinotoimintaan Manner-Suomessa ja Ahvenanmaalla.

(9) Suuri valiokunta pitää valtioneuvoston EU-tason neuvotteluissa hakemaa neuvottelutulosta peruteltuna samalla korostaen kansallisen tason toimien merkitystä, jossa huomioidaan maa- ja metsätalousvaliokunnan näkemys siitä, että lohen kutuvaellus Pohjanlahden jokiin on jäänyt erittäin heikoksi siitä huolimatta, että avomerikalastus on keskeytetty ja rannikkokalastuksen kiintiöitä on pienennetty.

(10) Suuri valiokunta pitää erikoisvaliokuntien tavoin erittäin tärkeänä, että valtioneuvosto jatkaa aktiivisesti neuvotteluja kaikilla tasoilla muiden EU-jäsenmaiden ja komissio kanssa silakan kalastusmahdollisuuksien turvaamiseksi ja muiden edelle esitettyjen neuvottelutavoitteiden saavuttamiseksi. Suuri valiokunta tukee asiassa sellaisia neuvotteluratkaisuja, jotka ovat ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä kalastuksen ja varovaisuusperiaatteen mukaisia ja jotka varmistavat kalakantojen suotuisan kehityksen ja kestävä käytön. Suuri valiokunta pitää välttämättömänä, että kalastuskiintiöitä koskeva päätöksenteko pohjautuu ICES:n tieteelliseen neuvoon.

Valiokunnan lausunto SuVL 4/2023 vp

(11) Suuri valiokunta pitää perusteltuna valtioneuvoston esittämää toimintatapaa siitä, että Suomessa on valmius osana neuvotteluratkaisua hyväksyä erilaisia täydentäviä sääntelytoimenpiteitä Pohjanlahden, Pääaltaan ja Suomenlahden silakkakannan ja Ljungan-joen lohikannan tilanteen vahvistamiseksi. Samalla on edistettävä Suomen pitkäaikaista tavoitetta saada Itämerelle lohen monivuotinen suunnitelma ja edellytettävä, että komissio ja jäsenvaltiot valvovat, ettei Itämerellä harjoiteta laitonta lohenkalastusta ja että lohenkalastuksen kieltoa Itämeren pääaltaalla noudatetaan. Suuri valiokunta kiinnittää myös valtioneuvoston huomiota metsätalousvaliokunnan ja ympäristövaliokunnan lausunnoissa esitettyihin näkemyksiin tarpeesta ryhtyä toimiin, joilla Itämeren ja sen kalakantojen tilaa seurataan ja parannetaan ja kutuvaltioperiaate huomioidaan.

(12) Kalakantojen jatkuvan ja huolestuttavan taantumisen perusteella voidaan todeta, että Itämeren kalakantojen monivuotinen hoitosuunnitelma ei ole toiminut toivotulla tavalla siitä huolimatta, että kalastuksen säätelyssä on noudatettu hoitosuunnitelmassa kirjattuja periaatteita ja tiedeellistä neuvonantoa. Suuri valiokunta katsoo, että kestävä kalakannan hyödyntäminen on kalastukseen perustuvan elinkeinotoiminnan elinehto. Sellaista tilannetta, jossa kalakantojen merkittävän heikkenemisen seurauksena olisi varauduttava joidenkin kalakantojen kalastuksen lopettamiseen, on kaikin toimin vältettävä (ks. YmVL 5/2023 vp ja MmVL 8/2023 vp).

(13) Lopuksi suuri valiokunta toteaa, että Itämeren kalakantojen viimeaikainen nopea taantuminen näyttää olevan ensisijaisesti seurausta Itämeren ekosysteemissä ja ravintoverkoissa tapahtuneista huolestuttavista muutoksista. Ylikalastus on johtanut monien kalakantojen heikkoon tilaan, mutta meren paikoin heikko tila heikentää ennestään kalojen kykyä selviytyä loisista ja kalataudeista. Muutokset kalakantojen tilassa korostavat tarvetta kiinnittää entistä enemmän huomiota Itämeren tilaan sekä niihin paineisiin ja uhkiin, jotka vaikuttavat merivesien tilaan ja luonnon monimuotoisuuteen ja sitä kautta myös kalakantoihin. Vaikka Itämeren tilaa on pyritty parantamaan jo pitkään, tulee eri toimintojen, kuten merituulivoimaloiden, kalanviljelyn, ruoppauksen ja valuma-alueilta tulevan ravinnekuormituksen, kumulatiivisten vaikutusten ehkäisyyn ja vähentämiseen löytää uusia ja tehokkaampia keinoja.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Suuri valiokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan ja edellyttää, että valtioneuvosto ottaa edellä esitetyn huomioon.

Valiokunnan lausunto SuVL 4/2023 vp

Helsingissä 5.10.2023

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Heikki Autto kok

1. varapuheenjohtaja Laura Huhtasaari ps

2. varapuheenjohtaja Maria Guzenina sd

jäsen Sanna Antikainen ps

jäsen Juho Eerola ps

jäsen Ritva Elomaa ps

jäsen Elisa Gebhard sd

jäsen Teemu Keskisarja ps

jäsen Jani Kokko sd

jäsen Katri Kulmuni kesk

jäsen Matias Mäkyne sd

jäsen Maria Ohisalo vihr

jäsen Susanne Päivärinta kok

jäsen Aura Salla kok

jäsen Saara-Sofia Sirén kok

jäsen Sari Tanus kd

jäsen Sinuhe Wallinheimo kok

jäsen Eerikki Viljanen kesk

varajäsen Pauli Aalto-Setälä kok

varajäsen Timo Furuholm vas

varajäsen Anders Norrback r

varajäsen Mika Poutala kd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Anna Sorto

Valiokunnan lausunto SuVL 4/2023 vp
Eriävä mielipide 1

Eriävä mielipide 1

Perustelut

Kansainvälinen merentutkimusneuvosto ICES on suositellut vuodelle 2024 lohikantojen heikon tilan vuoksi lohenkalastuksen rajoittamista alueilla 29N-30 Saaristomerellä, Ahvenanmerellä ja Selkämerellä.

Valtioneuvoston ehdotus Suomen kannaksi sallisi kuitenkin tämän.

Pohjaten ICES:n tieteelliseen suositukseen Valtioneuvoston ehdotus lohenkalastuksen rajoittamiseksi ei ole tieteellisesti kestävä ja asettaa lohen vaelluskalakannan kestäättömän ekologisen paineen alle. Valtioneuvoston kanta heikentää entuudestaan heikentyntä lohikantaa ja kutulohien määrää.

Lohenkalastuskiintiöitä määriteltäessä tulisi noudattaa kansainvälisen merentutkimusneuvosto ICES'in neuvoa lohenkalastuksen rajoittamisesta. Rajoituksista aiheutuvat kustannukset on mahdollista korvata maa- ja metsätalousministeriön toimesta.

Kalastuskiintiöitä asetettaessa on huomioitava ajantasaisin tieteellinen tieto lohen poikkeuksellisen heikosta noususta Tornionjokeen ja Simojokeen vuonna 2023 kutuvaltioperiaatteen ja varovaisuusperiaatteen edellyttämällä tavalla.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että suuri valiokunta edellyttää, että valtioneuvosto ottaa edellä esitetyn huomioon ja ottaa neuvottelutavoitteeksi ICES'in neuvon mukaisesti lohenkalastuksen rajoittamisen alueella 29N-30.

Helsingissä 5.10.2023

Katri Kulmuni kesk
Eerikki Viljanen kesk
Maria Ohisalo vihr
Timo Furuholm vas
Maria Guzenina sd
Matias Mäkyne sd
Elisa Gebhard sd
Jani Kokko sd